

Бойко Ганна Анатоліївна

доктор філософії, доцент,

доцент кафедри іноземних мов професійного спрямування

Національного університету харчових технологій, Київ, Україна;

викладач кафедри англійської мови гуманітарного спрямування № 3

Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського», Київ, Україна

E-mail: anaboyko84@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9343-6601>**Юрчук Людмила Володимирівна**

старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування

Національного університету харчових технологій, Київ, Україна

E-mail: ezerlv.03@gmail.com

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1550-2335>**Організація самостійної роботи майбутніх інженерів
у професійно орієнтованому навчанні іноземної мови**

Стаття присвячена проблемі організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти інженерних спеціальностей у процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування. Визначено, що саме самостійна робота відіграє ключову роль у вихованні майбутнього інженера як незалежного студента, його підготовки до навчання впродовж життя у процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування. Уточнено поняття самостійної роботи як форми організації навчально-пізнавальної діяльності, що здійснюється під опосередкованим керівництвом викладача та вимагає від здобувача вищої освіти свідомого ставлення, рефлексії, самодисципліни та відповідальності. Проаналізовано мотиваційний, лінгвістичний, організаційний і професійно-прикладний компоненти самостійної роботи здобувачів освіти. Визначено, що відповідно до рівня самостійності навчальних дій здобувачів вищої освіти самостійна робота розподіляється на три види: репродуктивну, напівтворчу та творчу самостійну роботу. Охарактеризовано кожен із цих видів. Визначено, що у процесі реалізації репродуктивної самостійної роботи майбутні інженери опановують фахову лексику та здобувають навички читання/ аудіювання і розуміння фахових текстів. Цей вид готує здобувачів до напівтворчої і творчої самостійної роботи. Напівтворча самостійна робота характеризується вищим ступенем самостійності й вищою творчою активністю. У процесі творчої самостійної роботи здобувачі вищої освіти пропонують власні вирішення проблем. Саме цей вид формує вміння вирішувати складні комунікативні завдання. І саме під час цієї роботи формується фахова самостійність майбутнього інженера.

Ключові слова: самостійна робота, майбутні інженери, іноземна мова професійного спрямування, репродуктивна самостійна робота, напівтворча самостійна робота, творча самостійна робота.

Вступ. Процеси глобалізації, що відбуваються в сучасному світі, висувають нові вимоги, дотримання яких потрібно впроваджувати в закладах вищої освіти (далі – ЗВО), з метою підготовки фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці. Для підготовки інженерів, які володіють іноземною мовою як засобом професійної комунікації із зарубіжними колегами, а також для ознайомлення із сучасними технічними світовими досягненнями й застосування їх у своїй фаховій діяльності, необхідно переосмислити наявні підходи до організації освітнього процесу. Після закінчення університету молодий фахівець має не тільки володіти знаннями іноземної мови та навичками їх використання, але і вміти самостійно отримувати інформацію, потрібну для своєї професійної діяльності. Тому у процесі самостійної роботи у ЗВО має здійснюватись підготовка до навчання протягом усього життя (Майєр, 2015: 68) та розвиватись здатність до автономії майбутнього фахівця (Задорожна, 2015).

Проблема організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти перебуває в центрі уваги багатьох дослідників як у педагогіці (Алексюк та ін., 1998; Антонюк, 1995; Балицька, 2007; Жмура, 2010; Козяр, Коваль, 2013; Морозова, 2024), так і в методиці викладання іноземних мов (Задорожна, 2012; Майєр, 2015; Тишко, 2016; Биконя, 2017; Шевкопляс, 2017; Котловський 2017; Парфьонова 2019; Стеценко, 2019; Харламова, 2020; Тимофєєва, 2022; Самелюк, 2024).

Незважаючи на великий вклад, зроблений багатьма дослідниками в розв'язання проблеми організації самостійної роботи, окремі аспекти даної проблеми потребують додаткового уточнення.

Мета та завдання дослідження полягають у вивченні методики організації самостійної роботи майбутніх інженерів у процесі опанування іноземної мови професійного спрямування

Матеріали та методи дослідження, які були використані у процесі проведення цієї наукової розвідки, можна поділити на теоретичні (аналіз наукових джерел і теоретичного моделювання) і емпіричні (обсерваційні).

Результати дослідження. Відповідно до ст. 50 Закону України «Про вищу освіту», яка регулює форми організації освітнього процесу та видів навчальних занять, у п. 1 визначено, що освітній процес у ЗВО відбувається за такими формами, як навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка та контрольні заходи (Верховна Рада ..., 2014).

Поняття «самостійна робота» визначається науковцями як пізнавальна діяльність (Козяр, Коваль, 2013), вид освітньої діяльності (Шерстюк, Арвантіополо, 2007), форма освітньої діяльності (Задорожна, 2012), форма організації навчання (Майєр, 2015), форма освітньо-пізнавальної діяльності (Биконя, 2017), вид пізнавальної діяльності (Шевкопляс, 2017).

Підтримуємо думку дослідників щодо визначення поняття «самостійна робота», розглядаємо її як форму організації навчально-пізнавальної діяльності, яка здійснюється під опосередкованим керівництвом викладача та вимагає від здобувача вищої освіти свідомого ставлення, рефлексії, самодисципліни та відповідальності (Бойко, 2020)

О. Тимофеева пропонує такі компоненти самостійної роботи здобувачів освіти:

1. Мотиваційний.
2. Лінгвістичний.
3. Організаційний.
4. Професійно-прикладний (Тимофеева, 2022).

Розглянемо кожний компонент докладніше.

Провідну роль у спонуканні здобувачів освіти до самостійної роботи відіграє мотивація. *Мотиваційний компонент* містить потреби й мотиви навчання. Саме мотивація стимулює особу до діяльності. Мотивація навчання зумовлює потребу набуття нових знань, навичок і вмінь; смисл навчання, мотив, цілі, ставлення та зацікавленість в навчанні. Н. Арістова визначає мотивацію як складний процес, сформований завдяки рефлексії попередньої діяльності в нових умовах, динамічну якість свідомості людини, яка здійснюється в єдності з рефлексією та адаптацією (Арістова, 2025: 26). Саме мотивація, яка допомагає майбутньому фахівцю виробити в собі вміння навчатись самостійно, поруч з ініціативністю, організованістю, умінням долати труднощі та розподіляти свій час, є основними якостями незалежного студента, а саме виховання незалежного студента є метою сучасної освіти (Ahir, 2020; Самелюк, 2024).

Лінгвістичний компонент містить засоби організації самостійної роботи майбутніх інженерів, як-от вправи та завдання для самостійної роботи, автентичні фахові тексти, автентичні фахові аудіо- та відеозаписи, навчальні посібники та навчальні електронні ресурси.

Організаційний компонент характеризує форми організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти (індивідуальна, парна, групова), місце й час виконання, педагогічні умови реалізації (Тимофеева, 2022).

Відповідно до форми організації самостійної роботи О. Шерстюк і Е. Арвантіополо виділяють колективну, групову, парну й індивідуальну самостійну роботу (Шерстюк і Арвантіополо, 2007).

Відповідно до місця виконання самостійної роботи розрізняють аудиторну та позааудиторну самостійну роботу. Оскільки в навчальних програмах збільшується час, відведений на позааудиторну самостійну роботу, питання її ефективної організації постає особливо гостро.

З погляду педагогічних умов реалізації самостійну роботу розподіляємо відповідно до рівня самостійності навчальних дій здобувачів вищої освіти, а також відповідно до характеру управління.

За рівнем самостійності навчальних дій здобувачів вищої освіти науковці розділяють репродуктивну, напівтворчу та творчу самостійну роботу (Шерстюк і Арвантіополо, 2007).

1. У процесі реалізації репродуктивної самостійної роботи майбутні інженери опановують фахову лексику та здобувають навички читання/ аудіювання і розуміння фахових текстів. Це можуть бути вправи на встановлення відповідностей, підбирання заголовків/підзаголовків, заповнення пропусків, відповіді на запитання із множинним вибором, запитання з альтернативною відповіддю або запитання відкритого типу. На репродуктивному рівні ступінь самостійності досить низький. Здобувачі освіти виконують завдання в опорі на зразок, яким слугує автентичний текст. Погоджуємось із Н. Стеценко (Стеценко, 2019: 203), що у процесі репродуктивної самостійної роботи здійснюється підготовка до напівтворчої і творчої самостійної роботи.

2. Напівтворча самостійна робота передбачає вищий ступінь самостійності та більше творчої активності. Майбутні інженери висловлюють своє ставлення до прочитаного / почутого, проводять пошук фахової інформації, створюють презентації.

3. Творча самостійна робота характеризується найвищим рівнем самостійності. Здобувачі вищої освіти здійснюють пошукову й творчу діяльність, пропонують власні вирішення проблем. Опорою виступає завдання. Підтримуємо думку Н. Стеценко (2019 р.), що саме у процесі творчої самостійної роботи формується вміння вирішувати складні комунікативні завдання. І саме під час цієї роботи формується фахова самостійність майбутнього інженера (Стеценко, 2019: 203).

Отже, ми розглянули самостійну роботу з погляду такої педагогічної умови, як рівень самостійності. Перейдемо до характеру управління самостійною роботою здобувачів освіти.

За характером управління І. Задорожна (2012 р.) виділяє:

1. Самостійну роботу, безпосередньо керовану зовні, під час якої викладач визначає ціль, завдання, технологію виконання та безпосередньо контролює процес і результат роботи здобувача вищої освіти. Цей тип управління застосовується у процесі реалізації репродуктивної самостійної роботи.

2. Самостійну роботу, частково керовану зовні, під час якої викладач визначає ціль і завдання, контролює результат виконаної роботи, але водночас здобувач вищої освіти отримує відносну свободу у виборі технології виконання, зокрема із запропонованих викладачем. Цей тип управління реалізується здебільшого у процесі напівтворчої самостійної роботи.

3. Самостійну роботу, керовану опосередковано, під час якої викладач визначає ціль і завдання, контролює результат виконаної роботи, а здобувач вищої освіти отримує повну свободу у виборі технологій, методів і прийомів реалізації. Цей тип управління реалізується у процесі творчої самостійної роботи.

4. Самостійну роботу, керовану безпосередньо здобувачем освіти, яка передбачає повну автономію. Здобувач сам ставить ціль, обирає технологію реалізації, контролює процес і результат навчання відповідно до самостійно обраних критеріїв (Задорожна, 2012: 26–27). Оскільки поняття «автономія» ближче до поняття «самонавчання» або «самоосвіта» (Бойко, 2020), вона не є предметом нашої наукової розвідки.

Професійно-прикладний компонент включає автентичні фахові тексти й аудіо- та відеоматеріали, вправи й завдання, які імітують ситуації в подальшій професійній діяльності майбутніх інженерів.

Наведемо приклади вправ.

Task 1.

Репродуктивна самостійна робота, безпосередньо керована зовні з опорою на текст.

*Read the text about **Operating conditions**. Decide whether the sentences below are true or false, and correct the false sentences using the section Operating conditions.*

1. *The machine can be used in the frost.*
2. *Ventilation has been used while loading.*
3. *The moisture in the room has to be less than 90%.*
4. *The surface for the machine installation must be level and solid.*
5. *Vibration during machine operation are not dangerous* (Іноземна мова для інженерії ..., 2025).

Task 2.

Напівтворча самостійна робота, частково керована зовні.

1. *Search on the Internet for 2 manuals for food equipment.*
2. *Compare their rules for unpacking, handling, and installation.*

Be prepare to present the results of your work to the class and answer questions from your classmates (Іноземна мова для інженерії ..., 2025).

Task 3.

Творча самостійна робота, керована опосередковано.

Group work.

1. *In your assignment group, you will be preparing a presentation comparing two different material formats.*
2. *Choose one material format assigned to your group (e. g., bars, sheets, pallets, tubes).*
3. *Research and gather information about your assigned material format, focusing on its properties, applications, advantages and disadvantages.*
4. *Select another material format of your choice to compare with your assigned material format (e.g., bar vs. pallets).*
5. *Create a short presentation outlining the comparison between the two material formats, utilizing the language of comparison (comparative and superlatives).*

6. Prepare visual aids, such as slides or posters, to accompany your presentation.
7. Practise your presentation with your group members to ensure clarity and coherence.
8. Be ready to present your comparison to the class, engaging in discussion and answering questions from your classmates (Іноземна мова за професійним ..., 2024).

Висновки. Отже, з метою виховання майбутнього інженера як незалежного студента, його підготовки до навчання впродовж життя у процесі вивчення іноземної мови професійного спрямування самостійна робота відіграє ключову роль. Водночас необхідно дотримуватись послідовності організації самостійної роботи. На першому етапі реалізується репродуктивна самостійна робота, безпосередньо керована зовні, яка слугує вивченню фахової лексики й розвитку навичок читання/аудіювання фахових текстів. На другому етапі реалізується напівтворча самостійна робота, частково керована зовні, яка готує здобувачів вищої освіти до творчої самостійної роботи, частково керованої зовні, яка й формує професійну самостійність майбутнього інженера.

Література

Арістова Н. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих навчальних закладів : монографія. Київ, 2015. 238 с.

Биконя О. Теоретико-методичні засади самостійної позааудиторної роботи з англійської мови студентів економічних спеціальностей : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2017. 791 с.

Бойко Г. Формування професійно орієнтованої англомовної компетентності в монологічному мовленні в майбутніх фахівців з харчових технологій у процесі самостійної роботи : дис. докт. філософ.: 011. Київ : КНЛУ, 2017. 253 с.

Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556–VII). *Верховна Рада України*. 2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

Задорожна І. Теоретико-методичні засади організації самостійної роботи майбутніх учителів з оволодіння англомовною комунікативною компетенцією : дис. ... докт. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2012. 770 с.

Задорожна І. Розвиток автономії студентів мовних спеціальностей у процесі вивчення фахових дисциплін. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія «Педагогічні науки». 2015. № 131. С. 60–64.

Іноземна мова для інженерії : методичні рекомендації до організації і виконання самостійної роботи для здобувачів освітнього ступеня «магістр» спеціальності 133 «Галузеве машинобудування» освітньо-професійних програм «Інжиніринг харчових виробництв», «Інжиніринг фармацевтичних та біотехнологічних виробництв», «Інжиніринг поліграфічних та пакувальних виробництв» денної та заочної форм здобуття освіти / уклад. Г. Бойко. Київ : НУХТ, 2025. 51 с.

Іноземна мова за професійним спрямуванням (Professional English for Mechanical Engineering) : навчальний посібник / А. Пазяк та ін. Київ : НУХТ, 2024. 133 с.

Майєр Н. Формування методичної компетентності в майбутніх викладачів французької мови: теорія і практика : монографія. Київ, 2015. 472 с.

Самелюк А. Специфіка самостійної роботи з іноземної мови для курсантів ЗВВО: праксеологічний аспект. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка*. 2024. № 2 (20). С. 82–88. DOI: 10.17721/2415-3699.2024.20.13

Стеценко Н. Організація самостійної роботи студентів у професійно орієнтованому навчанні іноземної мови. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 62. Т. 2. С. 201–205.

Тимофєєва О. Організація самостійної англомовної підготовки майбутніх фахівців морської галузі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 56. Т. 3. С. 213–219. DOI: 10.24919/2308-4863/56-3-33

Шерстюк О., Арвантіопуло Е. Картки для самостійної роботи учнів із французької та англійської мов. *Бібліотечка журналу «Іноземні мови»*. 1. Київ : Ленвіт, 2007.

Ahir K., Govani K., Gajera R., Shah M. Application on virtual reality for enhanced education learning, military training and sports. *Augmented Human Research*. 2020. № 5. P. 1–9. DOI: h10.1007%2Fs41133 019-0025-2

Organization of independent learning activities of prospective engineers in professionally oriented foreign language teaching

Boiko Hanna

*PhD in Education, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Languages for Professional Use
National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine;
Lecturer at the Department of English Language for Humanities
National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Kyiv, Ukraine*

Yurchuk Liudmyla

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages for Professional Use
National University of Food Technologies, Kyiv, Ukraine*

The article deals with the problem of organization of independent learning activities of higher education students of engineering specialties in the course of studying a professionally oriented foreign language. It has been defined that autonomous learning activities in particular play a key role in education of a prospective engineer as an independent student and his preparation for studies throughout life in the course of studying a professionally oriented foreign language. It has been specified the notion of independent activities as a form of educational- cognitive activities that is carried out indirectly under the guidance of a teacher and demands from a higher education student cognitive attitude, reflection, self-discipline and responsibility. It has been analyzed the motivating, linguistic, organizing and professionally-applied components of independent learning activities of higher education students. It has been defined that in accordance to the level of independence of learning activities of higher education students the autonomous learning activities is divided into three types: reproductive, half creative and creative independent activities. It has been described each of these types. It has been defined that in the course of reproductive independent learning activities the prospective engineers master the professional vocabulary and acquire skills of reading / auditing and understanding special texts. This type trains students to half creative and creative independent learning activities. Half creative independent learning activities is characterized by the highest degree of independence and the highest creative activity. In the course of creative independent learning activities higher education students propose their own solutions for resolving the problem situations. Precisely this type forms an ability to resolve the complex communicative tasks. And namely in the course of this activity the professional independence of a prospective engineer is formed.

Keywords: independent learning activities, prospective engineers in professionally oriented foreign language, reproductive independent learning activities, half creative independent learning activities, creative independent learning activities.

References

Ahir, K., Govani, K., Gajera, R., & Shah, M. (2020). *Application on virtual reality for enhanced education learning, military training and sports. Augmented Human Research*, 5, 1–9. DOI: 10.1007%2Fs41133 019-0025-2

Aristova, N. O. (2015). *Formation of foreign language learning motivation for university students [Formuvannia motyvatsii vyvchennia inozemnoi movy u studentiv vyshchych navchalnykh zakladiv]*. (Monograph). Kyiv. [in Ukrainian].

Boiko, H. A. (2020). *Self-study development of professionally oriented English monologic speech competence by food technologists in training. [Formuvannia profesiino oriientovanoi anhlomovnoi kompetentnosti v monolohichnomu movlenni u maibutnikh fakhivtsiv z kharchovykh tekhnologii u protsesi samostiinoi roboty]*. (PhD Thesis). Kyiv. [in Ukrainian].

Boiko, H. A. (2025). *Foreign language for Engineering. (2025). Methodological recommendations for organizing and performing of independent work for students of the Master's degree in 133 Industrial Mechanical Engineering in Education Syllabuses "Engineering of Food Production", Engineering of Pharmaceutical and Biotechnological Production, Engineering of Printing and Packaging Production for full-time and distance education [Inozemna mova dlia inzhenerii: metod. rekomendatsii do orhanizatsii i vykonannia samostiinoi roboty dlia здобувачів освітнього ступеня "магістр" спеціальності 133 "Haluzeve mashynobuduvannia", освітньо-професійних програм "Inzhynirynh kharchovykh vyrobnytstv", "Inzhynirynh farmatsevytychnykh ta biotekhnolohichnykh vyrobnytstv", "Inzhynirynh polihrafichnykh ta pakuvalnykh vyrobnytstv" dennoi ta zaochnoi form zdobuttia osvity]*. Kyiv. National University of Food Technologies. [in Ukrainian].

Bykonya, O. P. (2017). *Theoretical and Methodological Foundations of Economic Speciality Students' Independent Extracurricular Self-Study Work on English [Teoretyko-metodychni zasady samostiynoyi pozaaudytornoyi roboty z anhliys'koyi movy studentiv ekonomichnykh spetsial'nostey]*. (Doctor of Science Thesis). Kyiv. [in Ukrainian].

Maiier, N. V. (2015). *Developing of future French teachers' methodical competence [Formuvannia metodychnoi kompetentnosti u maibutnikh vykladachiv frantsuzkoi movy: teoriia i praktyka]*. (Monograph). Kyiv. [in Ukrainian].

Paziak, A., Forostiuk, I., Boiko, H., & Sherstiuk, N. (2024). *Professional English for Mechanical Engineering [Inozemna mova za profesiinym spriamuvanniam]*. National University of Food Technologies. Kyiv. [in Ukrainian].

Sameliuk, A. (2024). The Specific of organizing independent work on a foreign language for cadets in the institutions of higher military education: praxeological aspects [Spetsyfika samostiynoi roboty z inozemnoi movy dlia kursantiv ZVVO: prakseolohichniy aspekt]. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv – Series: Pedagogical sciences*, 2(20). 82–88. DOI: 10.17721/2415-3699.2024.20.13 [in Ukrainian].

Sherstiuk, O., & Arvantipulo, E., (2007). Cards for students' independent work in French and English [Kartky dlia samostiynoi roboty uchniv z frantsuzkoi ta anhliiskoi mov]. *Library of the Journal Foreign Languages*. 1. Kyiv: Lenvit.

Stetsenko, N. (2019). Organization of independent students work in professionally oriented education in foreign language [Orhanizatsiia samostiynoi roboty studentiv u profesiino oriietovanomu navchanni inozemnoi movy]. *Pedagogy of a creative personality formation at universities and schools*, 62 (2), 201–205. [in Ukrainian].

Tymofeyeva, O. (2022). Organization of self-study English learning process of future marine professionals [Orhanizatsiia samostiynoi anhlovnoyi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv morskoi haluzi]. *Current issues in the humanities*, 56 (3), 213–219. DOI: 10.24919/2308-4863/56-3-33 [in Ukrainian].

Verkhovna Rada of Ukraine. (2014). *On higher education* (Law of Ukraine dated July 1, 2014. № 1556–VII). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Tex> [in Ukrainian].

Zadorozhna, I. P. (2012). Theoretical and methodological foundations of future teachers' self-study work organization on acquiring communicative competence in English [Teoretyko-metodychni zasady orhanizatsiyni samostiynoyi roboty maybutnikh uchteliv z ovodoinnya anhlovnoyi komunikativnoyi kompetentsiyeyu]. (Doctor of Science Thesis). Kyiv. [in Ukrainian].

Zadorozhna, I. P. (2015). Developing autonomy of students specializing in linguistics in the process of studying professional disciplines [Rozvytok avtonomii studentiv movnykh spetsial'nostei u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin]. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences*, 131, 60–64. [in Ukrainian].

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу
(CC BY 4.0)

Received: February 27, 2026

Accepted: March 24, 2026

Published: April 22, 2026